

RODILNIŠKA OBLIKA PANONSKIH, ŠTAJERSKIH IN BELOKRANJSKIH KRAJEVNIH IMEN NA *-CI, -OVCI/-EVCI, -INCI* (TIP *BELTINCI – IZ BELTINEC/BELTINCEV*)

Mojca Horvat

Uvod

Odgovor na vprašanje, kako se v knjižnem jeziku glasi množinska rodilniška oblika samostalnikov moškega spola, ki se sklanjajo po prvi moški sklanjatvi, je povsem neproblematičen (tip *škorci – škorcev* oz. *konji – konjev/konj*). Kot kaže, pa ta neproblematičnost velja le za občno-, ne pa tudi za lastnoimensko izrazje, in sicer za krajevna imena, ki kot del organskega pola jezika v svojem izvornem okolju pogosto živijo povsem svojo zgodbo ter tam z vsemi svojimi značilnostmi delujejo nevtrarno in sistemsko, izven izvornega okolja, npr. v knjižnem jeziku, pa ne.

Enega izmed pojavov, ki na regionalnem nivoju odstopa od norme knjižnega jezika, je zaslediti pri krajevnih imenih na *-ci*, katerih rodilniška oblika (kot odgovor na vprašanje *Odkod si?*) ni enaka knjižni na *-ev*, pač pa se na območju panonske, deloma tudi štajerske narečne skupine in belokranjskih narečij ta glasi na *-(e)c* (npr. *Beltinec*, *Juršinec*, *Večeslavec*, *Pavlovec*, *Žiberč*, *Pribinec*), ki je tam značilna le za tu obravnavana krajevna imena, ne pa tudi za občna imena, pri katerih v razmerju do knjižnega jezika ni razlik (npr. *žganci – žgancev* in ne **žganec*).¹

Razlikovanje med narečno in knjižno rodilniško obliko krajevnih imen na *-ci* (tip *Beltinci*:² nar. *Beltinec* : knjiž. *Beltincev*) izhaja iz dejstva, da je v lokalni/narečni obliki prisoten odraz moškega sklanjatvenega vzorca s prvotno tvorbo rodilnikov množine z ničto končnico, ki se v knjižni normi pojavlja še pri samostalniku *konj*, v knjižni obliki obravnavanih krajevnih imen pa je kot v občnoimenskem izrazju posplošena *u*-jevska končnica *-ov/-ev*. Prav tako pa je na

1 Razlike se pojavljajo le na glasoslovni, ne pa tudi na oblikoslovni ravni, ki je predmet pričujočega prispevka.

2 Prvotno **Bēletin̥ci* je množinsko prebivalsko ime, tvorjeno iz slovanskega osebnege imena **Bēletin̥*, ki je ohranjeno v starosrbskem osebnem imenu *Bēletin* in iz katerega je tvorjeno kajkavsko krajevno ime *Beletinec*. Ime torej prvotno pomeni 'prebivalci Beletinovega naselja' (Snoj 2009: 56). Silvo Torkar (ustno) izvor krajevnega imena *Beltinci* razlaga takole: ime *Beltinci* se nanaša na prebivalce kraja **Bēlētina* ali **Bēlotina*, kjer živi **Bēlēt* in njegovi ljudje oz. **Bēlota* in njegovi ljudje. O tem, za katero ime gre, je mogoče soditi na podlagi historičnih zapisov: 1322 *Belethfalua*, 1381 *Beletafalua*, 1389 *Belothafalua*, 1402 *Balatincz*, 1431 *Belathynch*, 1481 *Belothyncz*, 1784 *Bellatincze* (hung.) *Belatincz*, 1860 *Bellatincz*.

razlikovanje med narečno in knjižno obliko vplivala standardizacija krajevnih imen na *-ce*³ v *-ci*, ki ima za posledico ohranjanje prvotne roditeljske oblike v narečju in umetno vpeljavo njihove knjižne roditeljske oblike (gl. Narat 2004).

1 Pojavnost slovenskih krajevnih imen s pripono *-ci*⁴

Areal s pojavitvami krajevnih imen na *-ci* so v slovenskem in širšem slovanskem jeziku jezikoslovci poskušali določevati že v zgodovini.

Rudolf Kolarič (1955: 59) navaja celoten slovanski areal, kjer pri njegovem opisu v slovenskem prostoru opažamo nekaj razlik v primerjavi s sedanjim stanjem. Po Kolariču tovrstna imena naj ne bi bila prisotna v skrajnih južnih prekmurskih govorih, česar aktualni podatki ne potrjujejo (na tem območju so imena prisotna v Občini Beltinci s petimi pojavitvami, v Občini Lendava pa s štirimi pojavitvami). V opisu areala Kolarič ne omenja niti zamejskih govorov, čeprav so imena tam vendarle prisotna.

Obsega namreč v glavnem pesniško-podravski govor, ščavniško-pomurski, južnoprleški in srednje- ter severnopremurski govor vse do Rabe. Neznana so ta imena skrajnemu južnemu prekmurskemu govoru, sosednjim medžimurskim⁵ govorom in haloškemu govoru. V goričanskem govoru jih dobimo le na skrajnem vzhodu. Na sosednjem kajkavskem teritoriju so silno redka, npr. Ivanci pri Lepoglavu. Pogostnejša postanejo zopet v okolici Karlovca, pridejo na slovensko ozemlje v Beli krajini, sporadično pa jih dobimo na Hrvaškem ob slovenski meji vse do Istre, kjer so zopet bolj

-
- 3 V nespremenjeni, tj. v nestandardizirani obliki se krajevna imena pojavljajo v Slovenskih goricah in Halozah, najbolj strnjeno pa na Dravskem polju, npr. *Ciglenca, Žikarce, Jablanca* ...
 - 4 Predmet obravnave so sicer krajevna imena na *-ci*, zaradi podobne pravopisne problematike pa tukaj navajamo še aktualne podatke o krajevnih imenih na *-či*, ki so sicer veliko redkejša in sporadična. Njihovega nastanka sicer ni mogoče videti v luči konverzije preko tožilnika množine, pač pa so po svojem nastanku večinoma mlajša in navezujoča na priimke v množini (Torkar, ustno). Krajevnih imen na *-či* je 33, in sicer v Občini Cankova: *Krašči*, v Občini Črnomelj: *Pavičiči, Jankoviči, Miliči, Paunoviči, Vranoviči, Adlešiči, Žuniči*, v Občini Gorišnica: *Zagojčiči*, v Občini Grad: *Dolnji Slaveči*, v Občini Ilirska Bistrica: *Zalči*, v Občini Komen: *Divči*, v Občini Koper: *Galantiči, Babiči, Kozloviči, Maršiči, Poletiči, Župančiči, Sirči, Sokoliči*, v Občini Kostel: *Jakšiči*, v Občini Križevci: *Kokoriči*, v Občini Kuzma: *Gornji Slaveči*, v Občini Metlika: *Drašiči, Geršiči, Radoviči, Vidošiči*, v Občini Osilnica: *Mirtoviči, Strojčiči*, v Občini Puconci: *Bokrači*, v Občini Ribnica: *Maršiči*, v Občini Sežana: *Mahniči* in v Občini Sveti Jurij ob Ščavnici: *Selišči*. Na podlagi podatkov iz leksikona *Slovenska krajevna imena* je razvidno, da imajo tudi ta v svojih izvornih okoljih ponekod dvojnične roditeljske oblike, ki se razlikujejo od knjižnih. Dvojnične roditeljske končnice so tako nasledje: a) *-ev* in *-č*: *Sirči*, b) *-ev* in *-č*: *Dolnji Slaveči, Gornji Slaveči*, c) *-ev* in *-išč*: *Krašči, Adlešiči, Žuniči, Sokoliči, Kokoriči, Drašiči, Geršiči, Radoviči*, c) *-ev* in *-išč*: *Vidošiči, Selišči*. Ostala imena dvojnic roditeljskih oblik nimajo, pač pa sta lokalna in knjižna oblika enaki, tj. *-ev*. Kot za krajevna imena na *-ci*, predlagamo, da se tudi za krajevna imena na *-či*, katerih lokalna roditeljska končnica ni enaka knjižni, v pravopisu dovoli lokalna dvojnična roditeljska končnica, tj. *-č, -eč* oz. *-išč*, saj so bila imena v postopku standardizacije deležna enakega poknjčenja, kot smo ga že omenili.
 - 5 Novejše onomastične raziskave (Torkar 2007) posredno kažejo na prisotnost krajevnih imen na *-ci* v Medžimurju, in sicer z opozoritvijo na krajevna imena tipa *Bogdanovec, Čakovec, Domašinec* ..., ki so singularizirane narečne roditeljske množinske oblike, nastale iz imenovalniške množinske oblike na *-ci, -ovci* in *-inci*.

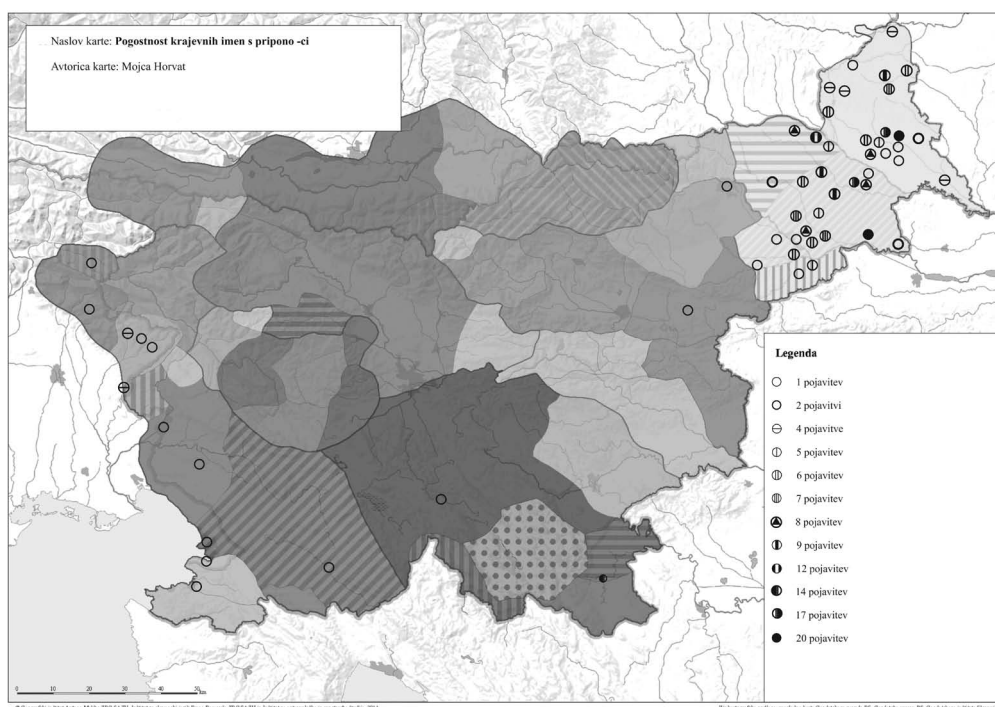
pogostna. Pogostnejša so tudi vzhodno od črte Varaždin–Zagreb, najdemo jih tudi po Slavoniji, zelo pogostna so pa v nekaterih pokrajinah Srbije in Bosne, v nekaterih oblasteh Drina, Valjevo, Šumadija, Dunav, Kruševac, Užice, Raška, Skoplje, Bitolj, Bregalica. Imena na *-ci*, *-ovci* so številna tudi po zahodni Bolgariji. Drugod po slovanskem svetu, kolikor sem mogel dognati, te vrste krajevnih imen ni. (Kolarič 1955: 59)

Milko Kos (1968: 256) areal pojavitev opredeljuje zgolj okvirno, tj. da so obravnavana krajevna imena na *-ci* prisotna na področju med Dravo in Muro, med Muro in Rabo, posamično še v Halozah in na Dravskem polju.

1.1 Aktualni podatki

S pomočjo Statističnega urada Republike Slovenije smo pridobili podatke o vseh aktualnih krajevnih imenih s pripono *-ci*. Znotraj RS je 252 različnih krajevnih imen na *-ci*, ki poimenujejo 263 naselij, 22 različnih tovrstnih krajevnih imen je tudi v zamejstvu.

Zemljepisna razporeditev krajevnih imen s pripono *-ci* je razvidna iz pričujoče karte,⁶ kjer je število pojavitev poimenovanj v posameznih občinah prikazano z deležem notranje zapolnitve kroga – manjša zapolnitev pomeni manj pojavitev, večja zapolnitev pomeni več pojavitev.

Slika 1: Pogostnost krajevnih imen na *-ci*.

6 Podatki za karto so bili pridobljeni s pomočjo iskalnika po krajevnih imenih na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije, dne 28. 8. 2014.

Obravnavana krajevna imena so najbolj zgoščena na območju panonske narečne skupine, zlasti v prleškem in prekmurskem narečju, manj v haloškem in slovenskogoriškem narečju, ter v z njo stičnih narečjih štajerske narečne skupine, tj. v eni občini v srednještajerskem (Občina Šmarje pri Jelšah) in v eni v južnopohorskem narečju (Občina Maribor). Izven tega areala se krajevna imena na *-ci* strnjeno pojavljajo še v Občini Črnomelj (s kar štirinajstimi pojavitvami), le z eno pojavitvijo pa na območju dolenske narečne skupine, tj. v Občini Sodražica, ter v petih občinah primorske narečne skupine, tj. občine Šempeter pri Novi Gorici, Komen, Koper ter Ilirska Bistrica. Tovrstna krajevna imena so prisotna tudi v zamejstvu, in sicer v Avstriji, na Madžarskem in v Italiji.

Podatki za posamezne občine:

1 POJAVITEV: Občina Črenšovci – KI *Črenšovci*; Občina Hajdina – KI *Draženci*; Občina Ilirska Bistrica – KI *Fabci*; Občina Komen – *Dolanci*; Občina Koper – *Dilici*; Občina Kuzma – KI *Matjaševci*; Občina Majšperk – KI *Stogovci*; Občina Maribor – KI *Zrkovci*; Občina Nova Gorica – KI *Nemci*; Občina Odranci – KI *Odranci*; Občina Podlehnik – KI *Kozminci*; Občina Ptuj – KI *Podvinci*; Občina Sodražica – KI *Petrinci*; Občina Šmarje pri Jelšah – *Pijovci*; Občina Turnišče – KI *Renkovi*; Občina Veržej – KI *Banovci*;

2 POJAVITVI: Občina Dobrovnik – KI *Strehovci*, *Žitkovci*; Občina Lenart – KI *Spodnji Žerjavci*, *Zgornji Žerjavci*; Občina Središče ob Dravi – KI *Gođeninci*, *Šalovci*;

4 POJAVITVE: Občina Grad – KI *Kovačevci*, *Motovilci*, *Radovci*, *Videnci*; Občina Lendava – KI *Genterovci*, *Kamovci*, *Petišovci*, *Radmožanci*; Občina Rogašovci – KI *Fikšinci*, *Kramarovci*, *Rogašovci*, *Večeslavci*;

5 POJAVITEV: Občina Beltinci – KI *Beltinci*, *Bratonci*, *Ižakovci*, *Lipovci*, *Melinci*; Občina Juršinci – KI *Bodkovci*, *Grlinci*, *Hlaponci*, *Juršinci*, *Zagorci*; Občina Radenci – KI *Okoslavci*, *Radenci*, *Rihtarovci*, *Šratovci*, *Turjanci*; Občina Sveti Andraž v Slovenskih goricah – KI *Drbetinci*, *Hvaletinci*, *Novinci*, *Rijavci*, *Vitomarci*;

6 POJAVITEV: Občina Cankova – KI *Domajinci*, *Gerlinci*, *Gornji Črnci*, *Korovci*, *Skakovci*, *Topolovci*; Občina Cerkljenjak – KI *Andrenci*, *Cogetinci*, *Kadrenci*, *Smolinci*, *Stanetinci*, *Župetinci*; Občina Gorišnica – KI *Cunkovci*, *Gajevci*, *Moškanjci*, *Muretinci*, *Placerovci*, *Tibolci*; Občina Murska Sobota – KI *Bakovci*, *Černelavci*, *Kupšinci*, *Markišavci*, *Nemčavci*, *Satahovci*; Občina Šalovci – KI *Budinci*, *Čepinci*, *Dolenci*, *Domanjševci*, *Markovci*, *Šalovci*; Občina Videm – KI *Barislovci*, *Dravci*, *Jurovci*, *Popovci*, *Šturmovci*, *Trdobjojci*;

7 POJAVITEV: Občina Destrnik – *Desenci*, *Gomilci*, *Janežovci*, *Jiršovci*, *Levanjci*, *Svetinci*, *Vintarovci*; Občina Dornava – *Bratislavci*, *Brezovci*, *Lasigovci*, *Mezgovci ob Pesnici*, *Polenci*, *Strejaci*, *Žamenci*; Občina Križevci – KI *Berkovci*, *Boreci*, *Bučevci*, *Gajševci*, *Iljaševci*, *Križevci*, *Logarovci*, *Lukavci*;

8 POJAVITEV: Občina Apače – KI *Črnci*, *Drobtinci*, *Lutverci*, *Mahovci*, *Segovci*, *Stogovci*, *Žepovci*, *Žiberi*; Občina Markovci – KI *Borovci*, *Bukovci*, *Markovci*, *Prvenci*, *Sobetinci*, *Stojnci*, *Strelci*, *Zabovci*; Občina Tišina – KI *Borejci*, *Gederovci*, *Murski Črnci*, *Murski Petrovci*, *Petanjci*, *Rankovci*, *Sodišinci*, *Tropovci*;

9 POJAVITEV: Občina Gornji Petrovci – KI *Adrijanci*, *Gornji Petrovci*, *Košarovci*, *Križevci*, *Neradnovci*, *Panovci*, *Peskovci*, *Stanjevci*, *Šulinci*; Občina Sv. Jurij ob Ščavnici – KI *Bolehnečiči*, *Dragotinci*, *Grabšinci*, *Kraljevci*, *Kupetinci*, *Kutinci*, *Slaptinci*, *Stanetinci*, *Terbegovci*; Občina Sv. Tomaž – KI *Gornji Ključarovci*, *Hranjigovci*, *Mezgovci*, *Pršetinci*, *Rakovci*, *Rucmanci*, *Savci*, *Sejanci*, *Trnovci*;

12 POJAVITEV: Občina Gornja Radgona – *Črešnjevci*, *Gornji Ivanjci*, *Ivanjševci ob Ščavnici*, *Lastomerci*, *Lokavci*, *Očeslavci*, *Orehovci*, *Radvenci*, *Rodmošči*, *Spodnji Ivanjci*, *Stavešinci*, *Zbigovci*;

14 POJAVITEV: Občina Črnomelj – KI *Balkovci, Bojanci, Brdarci, Dolenjci, Dolenji Radenci, Fučkovci, Gorenji Radenci, Pribinci, Sodevci, Srednji Radenci, Učakovci, Vrhovci, Vukovci, Zorenci*;

17 POJAVITEV: Občina Ljutomer – KI *Babinci, Bodislavci, Branoslavci, Bučkovci, Cezanjevci, Drakovci, Godemarci, Ilovci, Krištanci, Kuršinci, Noršiči, Precetinci, Radoslavci, Sitarovci, Šalinci, Vidanovci, Vogričevci*; Občina Puconci – KI *Beznovci, Bodonci, Brezovci, Dankovci, Kuštanovci, Mačkovci, Moščanci, Otovci, Pečarovci, Poznanovci, Predanovci, Puconci, Puževci, Strukovci, Šalamenci, Vadarci, Zenkovci*;

20 POJAVITEV: Občina Moravske Toplice – KI *Andrejci, Berkovci, Filovci, Fokovci, Ivanci, Ivanjševci, Ivanovci, Kančevci, Krnci, Lončarovci, Lukačevci, Martjanci, Mlajtinci, Motvarjevci, Noršinci, Pordašinci, Prosenjakovci, Ratkovci, Sebeborci, Tešanovci*; Občina Ormož – KI *Cvetkovci, Frankovci, Hermanci, Ivanjkovci, Jastrebc, Lahonci, Mihalovci, Osluševci, Pavlovci, Podgorci, Pušenci, Senešci, Sodinci, Spodnji Ključarovci, Strjanci, Vičanci, Vodrance, Vuzmetinci, Zasavci, Žerovinci*.

Podatki za zamejstvo: V Republiki Italiji je 14 krajevnih imen na *-ci*, njihova roditeljska oblika pa je v vseh primerih na *-ev*:

Čedarmaci (it. *Cedarmaz*, ob. Podbonesec) – *Čedarmacev*; *Čubci* (it. *Ciubiz*, ob. Praprotno) – *Čubcev*; *Franci* (it. *Franz*, ob. Sovodnja) – *Francev*; *Kavci* (it. *Tre re/Cauz*, ob. Praprotno) – *Kavcev*; *Klinci* (it. *Clinaz*, ob. Srednje) – *Klincev*; *Kočjanci* (it. *Cocenzi*, ob. Podbonesec) – *Kočjancev*; *Kodermaci* (it. *Codromaz*, ob. Praprotno) – *Kodermacev*; *Korošci* (it. *Santa Barbara*, ob. Milje) – *Korošcev*; *Križaci* (it. *Crisazze*, ob. Rezija) – *Križacev*; *Merci* (del Ofijana/it. *Pegliano*, ob. Podbonesec) – *Mercev*; *Muci* (it. *Prepotischis*, ob. Praprotno) – *Mucev*; *Piščanci* (it. *Sottomonte*, ob. Trst) – *Piščancev*; *Sinci* (it. *Simaz*, ob. Bardo) – *Sincev*; *Zeji* (it. *Zeiaz*, ob. Podbonesec) – *Zejev*. (Merkù 1999).

Na Madžarskem⁷ so štiri tovrstna krajevna imena, vsa spadajo v Občino Monošter:

Števanovci (madž. *Apátistánfalva*) – *Števanovec*, *Sakalovci* (madž. *Szakonyfalva*) – *Sakalovec*, *Ritkarovci* (madž. *Kétyölgy*) – *Ritkarovec* in *Andovci* (madž. *Orfalva*) – *Andovec*.

V Avstriji na Koroškem jih ni, na Štajerskem pa so štiri, in sicer:

Klanci (nem. *Glanz*), *Dedonci* (nem. *Dedenitz*) – *Dedonec*, *Zenkovci* (nem. *Zelting*) – *Zenkovec* in *Žetinci* – *Žetinec* (nem. *Sicheldorf*).

2 Lokalne roditeljske oblike krajevnih imen na *-ci*

Podatke o tem, kako se glasi lokalna roditeljska oblika krajevnih imen na *-ci*, smo pridobili iz gradiva, zbranega na terenu znotraj raziskav za *Slovenski lingvistični atlas* ter s pomočjo dodatnih terenskih poizvedovanj. V mrežo raziskovanih krajev za SLA je vključenih 17 imen na *-ci*, vsa so na področju panonske narečne skupine, od tega se eno nahaja na območju slovenskogoriškega narečja, pet na območju prleškega narečja, devet na območju prekmurskega narečja, za en krajevni govor, ki se nahaja v Avstriji, pa gradivo ni zapisano⁸ (T406 Ženavci – Jennersdorf). V gradivski zbirki je tudi zapis prleškega govora Šalinci, ki v novo mrežo krajev ni vključen, gradivo zanj pa zaradi relevantnosti tukaj vendarle navajamo.

⁷ Za posredovane podatke s terena se zahvaljujem gospe Marijani Sukič.

⁸ V tem kraju govorcev prekmurskega narečja ni bilo mogoče najti.

GRADIVO: T368 Črešnjenci: –, T372 Križevci/Gajševci: *Gëjšofcj – Gëjšovec*, T373 Bučkovi:⁹ *Bučkôfcj – /*, T378 Juršinci: *'Jüršincj – 'Jüršinec*, Ts301b Šalinci: *Šälinci – Šälinec*, T379 Podvinci: */*, T380 Cvetkovi: *Ci'ku:fcë – Ci'ku:vec*, T389 Martjanci: */*, T390 Strehovci: *Strðofci – Strðovec*, T391 Beltinci: *Böltincj – Böltinec*, T397 Večeslavci: *Ve'čë:jšlafçë – Ve'čë:jšlavec*, T399 Gornji Petrovci: *Petrðufcë – Petrðuvec*, T400 Križevci: */*, T401 Kančevci: *'Kančefcj – 'Kančevc*, T402 Šalovci: *'Ša:lofcë – 'Ša:lovec*, T403 Markovci:¹⁰ *'Mä:rkofcj – 'Mä:rkovec*, (T406 Ženavci: */*), T414 Žetinci:¹¹ *'Žetincj – 'Žetinec*.

Kot je razvidno, je roditeljska oblika vseh zapisanih krajevnih imen enaka, in sicer na *-ec*: *Gajševc*, *Juršinec*, *Šalinec*, *Cikuvec*, *Strehovec*, *Beltinec*, *Večeslavec*, *Petrovec*, *Kančevc*, *Šalovec*, *Markovec* in *Žetinec*, medtem ko se oblika na *-ev* v gradivu ne pojavi.

3 Obravnava krajevnih imen na *-ci* v jezikoslovni literaturi

V jezikoslovni in normativni literaturi so bila slovenska krajevna imena na *-ci* doslej že večkrat opažena in obravnavana kot »posebnost panonskega in vzhodnoštajerskega prostora« (Kolarič 1955; Kos 1968; Lubaš 1967; Narat 2004 (v Narat 2004 prim. tudi Miklošič 1927; Taszycki 1958; Rospond 1937; Franck 1932)).

Rudolf Kolarič (1955) se dotakne posebnosti krajevnih imen na *-ci* v članku *Slovenska narečja na Štajerskem*, kjer določi areal njihove pojavnosti, žarišče nastanka, ki ga locira južno od Donave, od koder sklepa na smer selitve južnih Slovanov in na področja formiranja novih naselitenih jeder.

Milko Kos (1968) obravnava krajevna imena na *-ci* z vidika zgodovinskega vprašanja, kjer mu ta predstavljajo zgovorno gradivo za preučevanje kolonizacije področja med Dravo in Rabo, ob čemer se imen dotakne z imenoslovnega vidika, kjer izpostavi izvor korenskih morfemov obravnavanih imen, ki so po njegovem videnju osebna imena, večinoma slovenskega, redkeje nemškega izvora.

Z vidika imenoslovja so krajevna imena na *-ci* obravnavana tudi pri Władysławu Lubašu (1967), ki imena najprej sistematično navede, nadalje razlaga njihove značilnosti, njihov prvotni pomen in starost ter shematično opredeli področje njihovega pojavljanja.

Nazadnje je o obravnavani tematiki pisala Jožica Narat (2004), ki obširno obravnava oblikoslovne lastnosti tovrstnih imen, in sicer na primeru krajevnega imena *Zrkovci*, za katero ugotavlja devetdeset let staro umetno vpeljano spremembo *Zrkovce* → *Zrkovci*, kar je vplivalo na spremembo spola imena, to pa na njegovo pregibanje, saj je domača, tj. narečna roditeljska oblika *Zrkovc*, knjižna pa zaradi normirane oblike *Zrkovci Zrkovcev*. Naratova ugotavlja, da je na območju Dravskega polja mogoče potegniti razmejitevno črto, ki ločuje območja s pojavnostjo krajevnih imen na *-ci* od tistega, kjer prevladujejo imena na *-ce*, ki standardizacije *-ce v -ci* kot *Zrkovci* niso doživela.

9 Vas se je do druge svetovne vojne imenovala Mala Nedelja, kar domačini uporabljajo še danes (vir: zapis vprašalnice za *Slovenski lingvistični atlas* (Jasna Nagode, 1971)). Poimenovanje Bučkovi je novejšje in zato za raziskave manj relevantno.

10 Leta 2011 na terenu zapisala M. Horvat.

11 Leta 2011 na terenu zapisala M. Horvat.

3.1 Pregled oblikoslovnih lastnosti krajevnih imen na *-ci* v normativnih priročnikih

V nadaljevanju sledi pregled obravnave rodilniške oblike krajevnih imen na *-ci* v normativnih priročnikih, pri čemer nas zanima, kako je bila tam obravnavana oblika na *-ec* in kako na *-ev*.

V prvih treh slovenskih pravopisih, tj. v Levčevem (1899), Breznikovem (1920) in Breznik-Ramovševem (1935), problematika krajevnih imen na *-ci* ni bila obravnavana niti v uvodnem poglavju niti v slovarskem delu, pač pa je na to posebnost prvič opozorjeno v pravilih *Slovenskega pravopisa* 1950 v členu 25 »O domačih lastnih imenih«, za katera pravopis navaja, da ta »pogosto nimajo knjižne oblike, marveč se v izgovoru, pisavi in rabi ravna po krajevnem narečju«. Dalje še, da **moramo »pri pregibanju in rabi lastnih imen upoštevati krajevno ljudsko osnovo«** (SP 1950: 18). V členu 26 je opozorjeno, »da imajo vzhodnoslovenska in belokranjska množinska imena na *-ci* rodilnik na *-ec* in ne na *-cev*: *Béltinci*, iz *Béltinec*, v *Béltincih*; *Brátonci*, iz *Brátonec*, v *Brátoncih*; *Ivánjkovci*, iz *Ivánjkovec*, v *Ivánjkovcih*; *Bojánci*, iz *Bojánec*, v *Bojáncih*; *Vučakóvci*, iz *Vučakovec*.«

V uvodu k *Slovenskemu pravopisu* (1962: 41) je v členu 44 (Zemljepisna imena; Imena naselij) na problematiko opozorjeno takole: »Pogostna množinska imena na *-ci* na vzhodnem ozemlju in v Beli krajini imajo doma rod. mn. na *-ec*: *Beltinci* iz *Beltinec*, *Bratonci* iz *~ec*, *Ivanjkovci* iz *~ec*, *Bojanci* iz *~ec*; *Radenci* iz *Radinec*«. **Pravopis dovoljuje, da se oblika na *-ec* uporablja tudi v knjižnem jeziku, »če jo dobro poznamo«, tj. kadar z gotovostjo poznamo lokalno rodilniško obliko krajevnega imena; »splošno pa taka imena sklanjamo kakor druge samostalnike m mn.: *Beltinci* iz *~ev*, iz *Bratoncev*, iz *Ivanjkovec*, iz *Bojancev*, iz *Radencev*«. V slovarskem delu SP 1962 so navedena štiri krajevna imena na *-ci*, tj. *Beltinci -nec* in *-cev*; *Borovci -ec* in *-cev*; *Križevci -cev* in *-vec*; *Radenci -cev* ali *Radinec* – vsa imajo dvojnice rodilniških oblik, ki so v geslih različno obravnavane, in sicer je pri dveh na prvem mestu navedena rodilniška oblika na *-ec*, pri dveh pa njena standardizirana različica na *-ev*.**

V primerjavi s starejšimi pravopisi, kjer je raba lokalne rodilniške oblike na *-(e)c* dovoljena tudi v knjižnem jeziku, pa je ta v *Slovenskem pravopisu* 2001 obravnavana drugače. V slovarskem delu je navedenih 31 krajevnih imen na *-ci* (*Bakovci*, *Beltinci*, *Bodonci*, *Bučkovci*, *Cezanjenci*, *Črenšovci*, *Dolenci*, *Drbetinci*, *Fokovci*, *Gornji Petrovci*, *Ivanjkovci*, *Juršinci*, *Kančevci*, *Križevci*, *Mačkovci*, *Markovci*, *Martjanci*, *Mihalovci*, *Moravci*, *Odranci*, *Pečarovci*, *Podgorci*, *Prosenjakovci*, *Puconci*, *Radenci*, *Rogaševci*, *Spodnji Ivanjci*, *Šalovci* in *Vitomarci*). Pri imenih *Dolenci*, *Drbetinci* in *Kančevci* je navedena ena¹² sama oblika, in sicer na *-ev*, medtem ko sta pri vseh ostalih navedeni obe obliki, tj. na *-ev* in na *-ec*, pri čemer je **oblika na *-ec* označena s socialnozvrstno oznako *pokr.***, tj. *pokrajinsko pogovorno*, ki označuje »neknjižno prvino, značilno za večja področja slovenskega ozemlja, npr. za primorsko, štajersko, koroško, dolensko, rovtarsko, in tudi za manjša, npr. belokranjski, celjski, koprski, tržaški okoliš ipd. (SP 2001: 129)«, iz česar je razvidno, da je za obravnavana imena **v knjižnem jeziku dovoljena**

12 Po navedbah s terena je tudi pri teh imenih lokalna rodilniška oblika na *-ec*.

le rodilniška oblika na -ev. Za krajevno ime *Spodnji Ivanjci* je oblika na -ec označena s funkcijskozvrstno oznako *neurad.*, tj. *neuradno*.

Problematika sklanjanja krajevnih imen na -ci je obravnavana tudi v nekaterih slovnica. V obeh izdajah *Slovenske slovnice* avtorjev Bajca, Kolariča in Rupla (1956: 101 in 1964: 146) je v poglavju »Sklanjatev« navedeno, da imajo vzhodnoslovenska in belokranjska množinska krajevna imena na -ci rodilniško obliko na -ec, dovoljena pa je tudi oblika na -ev, tj. iz *Beltincev*.

V leksikonu *Slovenska krajevna imena* (1985) so zajeta vsa aktualna¹³ krajevna imena na -ci. Imena so predstavljena s stališča knjižnega jezika, podatki pa pridobljeni s pomočjo terenskega preverjanja lokalne oz. narečne oblike ter na podlagi *Krajevnega leksikona Slovenije*.

Ob izpisu vseh relevantnih iztočnic z njihovimi oblikoslovnimi podatki se je izkazalo sledeče:

- ▷ Dvojnične rodilniške oblike na -ev in na -ec so navedene pri 232 (88 %) krajevnih imenih, pri čemer je oblika na -ev označena z zvezdico in poimenovana kot »narejena, knjižna oblika«, tj. taka, ki v kraju samem ni znana, oblika na -ec pa je zapisana v *ležečem* tisku, kar označuje neknjižno, narečno obliko. Izmed 232 krajevnih imen jih je 227 na območju panonske narečne skupine, eno na območju štajerske narečne skupine in štiri na območju severnobelokranjskega narečja.
- ▷ Rodilniško obliko na -ev ima 19 (7 %) krajevnih imen, izmed katerih jih je deset iz Občine Črnomelj (*Balkovci*, *Bojanci*, *Brdarci*, *Dolenji Radenci*, *Fučkovci*, *Gorenji Radenci*, *Sodevci*, *Srednji Radenci*, *Učakovci*, *Vrhovci*), eno iz Občine Ilirska Bistrica (*Fabci*), eno iz Občine Komen (*Dolanci*), eno iz Občine Koper (*Dilici*), eno iz Občine Nova Gorica (*Nemci*), eno iz Občine Sodražica (*Petrinci*), eno iz Občine Šmarje pri Jelšah (*Pijovci*), eno iz Občine Videm (*Dravci*), eno iz Občine Dornava (*Strejaci*) in eno iz Občine Gorišnica (*Tibolci*). Razen zadnjih treh se vsa nahajajo izven panonsko-štajerskega areala.
- ▷ Krajevno ime *Žiberci* (Občina Apače) ima najpestrejšo variantnost rodilniških oblik, tj. na -ev, ki je narejena, knjižna oblika, ter dve narečni – na -ec in na -c.
- ▷ Krajevno ime *Bolehnečici* (Občina Sveti Jurij ob Ščavnici) ima rodilniško obliko na -ev, ki je knjižna, tj. narejena, in obliko na -ic, ki je narečna.

Kot je razvidno iz pregleda normativne literature, je bila v različnih obdobjih v knjižnem jeziku rodilniška oblika krajevnih imenih na -ci različno normirana, kajti »prav razhajanja med narečnimi in knjižnimi imenskimi oblikami so vir nestabilnosti knjižnih oblik in pobud za spremembo knjižne oblike« (Šivic-Dular 1988: 56).

V SP 1950 je bila oblika na -ec prednostna, v SP 1962 pogojno dovoljena, tj. le v primeru, kadar tvorec besedila pozna lokalno rodilniško obliko imena, v SP 2001 pa je bila ta z opredelitvijo *pokrajinsko pogovorno* izločena iz rabe v knjižnem jeziku. Na tem mestu se pojavlja vprašanje, zakaj so se avtorji *Slovenskega pravopisa* 2001 odločili rodilniške oblike na -ec izločiti iz knjižne norme. Če je razlog za neupoštevanje izvornih oblikoslovnih lastnosti tovrstnih

¹³ Krajevna imena iz zamejstva v leksikon niso vključena.

zemljepisnih imen v poenotenju pregibalnih vzorcev lastnoimenskega izrazja z občnoimenskim in s tem poenostavitev pravopisnih pravil, je s tem pravilom to nedvomno doseženo, po drugi strani pa je na tak način okrnjena imanentna funkcija lastnoimenskega izrazja, tj. identifikacija, kajti »lastno ime služi za natančno identifikacijo predmeta poimenovanja v smislu njegove vrstnosti in tudi za njegovo individualizacijo v smislu konkretnega objekta« (Furlan, Gložančev in Šivic-Dular 2000: 75), kar seveda ne velja le za imenovalniško, pač pa tudi za rodilniško obliko.

4 Pojavnost rodilniške oblike krajevnih imen na *-ci* v različnih besedilih

V govorjenih in tiskanih besedilih se pojavljata obe obravnavani rodilniški obliki krajevnih imen na *-ci*, s pomočjo besedilnega korpusa Nova beseda pa smo za primer krajevnega imena *Beltinci* želeli ugotoviti pojavnost njegove rodilniške oblike v različnih tipih besedil. Kot se je izkazalo, ima rodilniška oblika *Beltincev* v korpusu 318 pojavitev (časopis *Delo* s prilogami *Delo in dom*, *Ona*, *Nedelo*, *Vikend*, reviji *Jana* in *Mladina*), oblika *Beltinec* pa 19 (časopis *Delo* v rubriki *Šport* – poročanje o rezultatih pomurskih športnih dogodkov, revija *Mladina*, transkripcije govorjenih besedil – TVS *Odprti kop*), kar priča o tem, da (pomurski) pisci to obliko zavestno uporabljajo ne le v lokalnih, pač pa tudi v nacionalnih medijih.

Dobljeni rezultati so pričakovani, kajti korpus obsega le vseslovenske medije, ne pa tudi lokalnih, kjer prevladuje rodilniška oblika na *-ec*.

Dodatne podatke o pojavnosti oblik v medijih smo pridobili še s paberkovalnim brskanjem po spletu, kjer se je rodilniška oblika *Beltinec* izkazala za prevladujočo v lokalnih (spletnih) medijih, tj. *pomurje.si*, *sobotainfo.com*, *pomurec.com*, *tvidea.si*, *prlekija-on.net*, v časopisu *Pomurski Vestnik*, na radiu *Murski val* in v Uradnem listu RS, sprejetem v Občini Beltinci, kar kaže na živost te oblike ne le v govorjenem, pač pa tudi v pisnem prenosniku, medtem ko v ostalih medijih (*svet24.si*, *siol.net*, *rtvslo.si*) prevladuje rodilniška oblika *Beltincev*.

Sklep

Rodilniška oblika krajevnih imen na *-ci* je bila doslej v normativnih priročnikih različno obravnavana – za krajevna imena, ki obliko na *-(e)c* poznajo v izvornem okolju, je bila ta v starejših pravopisih edina dovoljena, kasneje pa variantna ob standardizirani obliki na *-ev*, medtem ko je v zadnjem aktualnem pravopisu (SP 2001), oblika na *-ec* opredeljena kot neknjižna (pokrajinska pogovorna) ob edini normirani obliki na *-ev*.

Na podlagi izpisov iz leksikona *Slovenska krajevna imena* je razvidno, da ima izmed vseh evidentiranih krajevnih imen na *-ci* v svojem izvornem okolju rodilniško obliko na *-(e)c* ok. 90 % imen, kar potrjujejo tudi pridobljeni terenski podatki. Vsa imena se pojavljajo znotraj večjega ali manjšega strnjenege areala – večji areal zajema celotno panonsko narečno skupino, z naj-

večjo zgostitvijo v prekmurskem in prleškem narečju, manjši areal pa je vezan na Občino Črnomelj.

V skladu s predstavljenimi dejstvi **predlagamo, da se lokalna/narečna roditeljska oblika krajevnih imen na -ci, ki ni enaka knjižni (na -ev), pač pa je na -(e)c, vključi v pravopisno normo kot variantna roditeljska oblika** in se tako ponovno uveljavi pravilo, ki je bilo v rabi do leta 2001, tj. upoštevanje oblikoslovnih lastnosti imen, kot jih ta imajo v svojem izvornem okolju. Pri tem je jasno, da so iz pričujočega predloga izvzeta krajevna imena na -ci, kjer sta narečna in knjižna roditeljska oblika enaki, kar je značilno za nepanonska in nebelokranjska imena ter za tista, ki niso bila standardizirana po principu -ce > -ci.

Prepričani smo, da je pri pregibanju krajevnih imen tudi v knjižnem jeziku smiselno upoštevati njihove oblikoslovne lastnosti, ki izvirajo iz jezikovnega sistema izvornega okolja, zlasti tam, kjer té ne zajemajo le posameznih krajevnih govorov, temveč so prisotne na širšem območju, kot se to pojavlja v pričujočem primeru.

Navedeni predlog, tj. vpeljava variantne roditeljske oblike na -(e)c v pravopisno normo pri krajevnih imenih na -ci, ki to končnico poznajo v svojem izvornem okolju, ne predstavlja nikakršne nevarnosti za razpad sistema knjižnega jezika, pač pa ga le bogati in približuje ne le govorcem osrednjih narečij, temveč tudi ostalim. Smiselnost upoštevanja oblikoslovnih lastnosti zemljepisnih imen se nedvomno povezuje še z imanentno funkcijo lastnih imen, tj. z identifikacijsko funkcijo prebivalcev določenega kraja.

Literatura in viri

- Amebis, Stare slovenske slovnice. <<http://www.amebis.si/slovnice/>>
- BAJEC, Anton, KOLARIČ, Rudolf, RUPEL, Mirko, 1956: *Slovenska slovnica*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- FURLAN, Metka, GLOŽANČEV, Alenka, ŠIVIC-DULAR, Alenka, 2000: Pravopisna ustreznost zapisa lastnoimenskega gradiva v registru zemljepisnih imen in registru prostorskih enot. *Geografski vestnik* 72/1. 73–86.
- JAKOPIN, Franc, idr., 1985: *Slovenska krajevna imena*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- KOLARIČ, Rudolf, 1955: Slovenska narečja na Štajerskem. *Pogovori o jeziku in slovstvu*. Maribor: Založba Obzorja. 54–60.
- KOS, Milko, 1968: Kolonizacija med Dravo in Rabo pa krajevna imena na -ci. *Svet med Muro in Dravo*. Maribor: Založba Obzorja. 256–264.
- LUBAŚ, Władysław, 1969: Očetnoimenska krajevna imena z obrazili -ci, -ovci, -inci v slovenskem jeziku. *Jezik in slovstvo* 14/3. 72–74.
- , 1971: *Słowotwórstwo południowosłowiańskich nazw miejscowych z sufiksami -ci, -ovci, -inci itp.* Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- MAJDIČ, Viktor, 2002: Imena vasi in mest v Sloveniji. *Jezik in slovstvo* 8/2. 81–92.
- MERKŮ, Pavle, 1999: *Slovenska krajevna imena v Italiji*. Priročnik. Trst: Mladika.
- NARAT, Jožica, 2004: Oblikoslovne lastnosti krajevnih imen: Zrkvoci. Marko Jesenšek (ur.): *Besedoslovne lastnosti slovenskega jezika: slovenska zemljepisna imena*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, Pišece: Društvo Pleteršnikova domačija. 74–82.

- SNOJ, Marko, 2009: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan; Založba ZRC.
- SP 1899 = *Slovenski pravopis*. Sestavil Fran Levec. Dunaj: Cesarsko kraljeva zaloga šolskih knjig.
- SP 1920 = *Slovenski pravopis*. Sestavil Anton Breznik. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.
- SP 1935 = *Slovenski pravopis*. Anton Breznik, Fran Ramovš (ur.). Ljubljana: Znanstveno društvo.
- SP 1950 = *Slovenski pravopis*. Ljubljana SAZU (izd.). – Državna založba Slovenije (zal.).
- SP 1962 = *Slovenski pravopis*. Ljubljana SAZU (izd.). – Državna založba Slovenije (zal.).
- SP 2001 = *Slovenski pravopis*, 2001. Jože Toporišič idr. Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU (izd.) – Založba ZRC (zal.).
- Statistični urad RS = <<http://www.stat.si/KrajeвнаImena/>>
- ŠIVIC-DULAR, Alenka, 1988: K normiranju slovenskih zemljepisnih imen. *XXIV. seminar slovenskega jezika literature in kulture*, Ljubljana. 55–66.
- ŠTREKELJ, Karel, 1906: Razlaga nekaterih krajevnih imen po slovenskem Štajerju I, *Časopis za zgodovino in narodopisje* III. 42–64.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- TORKAR, Silvo, 2007: Toponim Preserje in slovansko-romansko prepletanje pripon -jane in -anum. Silvo Torkar idr. (ur.): *Merkujev zbornik (Jezikoslovni zapiski 13/1–2)*. Ljubljana: Založba ZRC, 2007. 481–492.
- , 2009: Flektivna derivacija v slovenskih krajevnih imenih (jezikovnozgodovinski vidik). *Slavistična revija* 56/4, 57/1. 411–419.
- ZELKO, Ivan, 1982: *Historična topografija Slovenije I. Prekmurje do leta 1500*. Murska Sobota: Pomurska založba.
- Zemljiški katastri = <<http://arhiv.gov.si>>
- ZORKO, Zinka, 2009: *Narečjeslovne razprave o koroških, štajerskih in panonskih govorih*. Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Maribor, Praha: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti.